

LITVINENKO A PIRANE

V dňoch 12. – 16. novembra sa v Bratislave uskutočnil 9. ročník festivalu Jeden svet, v rámci ktorého bolo možné vidieť množstvo nalichavých a prevažne znepokojivých filmov, zachytávajúcích negatívne spoločenské javy ako korupcia, propaganda, štátny terorizmus, drancovanie nerastných surovín za cenu totálnej devastácie pôdy, znásilňovanie žien vojakmi, genocída, lavínové šírenie HIV v Afrike a podobne. Z tejto pesternej palety nechutností som si skromne vybral krátky nigérijsko-holandský film *Jedovatý oheň* (2008, adresa organizácie je poisonfire.org) a ruský film *Kauza Litvinenko* (2007), na viac som sa jednoducho necítil. O tom, že Shell zdevastoval svojou ťažbou pôdu v delte rieky Niger (znemožňujúc tak miestnym obyvateľom akékoľvek poľnohospodárske činnosti), som niečo vedel, netušil som však, že, ignorujúc nariadenie súdu spred troch rokov, firma svoje aktivity v oblasti stále neukončila. (V tej našej oblasti sa okrem pokrčenia plecami dá pri troche dobrej vôle tankovať u inej, menej deštruktívnej spoločnosti.)

Kauza Litvinenko ma ale dorazila. Dvojhodinový dokument, ktorý bol v Čechách uvedený už aj samostatne, pojednáva o tom, prečo bývalého špióna FSB (nástupkyne KGB), ktorý s rodinou požiadal o politický azyl v Británii, otrávil polóniom 210 v čaji. Okrem čiastočnej medializácie pochybných praktík ruskej tajnej služby (ako aj tajných služieb všeobecne) pred dvoma rokmi táto smrť pritiahla pozornosť aj k problému rádioaktívneho polónia 210 v cigaretách (podľa odhadov je tento silný alfa žiarič príčinou 1% úmrtí fajčiarov na rakovinu pľúc). Film obsahuje rozhovory s Litvinenkom, jeho ženou, známymi, vtedajším nadriadeným a spoluagentmi, no i analýzu situácie v Rusku z pohľadu nemeckého novinára či anglicky hovoriaceho politológa. Tak sa (nasledujúc kameru) stále hlbšie prepadáme do siete štátom organizovaného zločinu, fingovaného terorizmu ústiaceho do stupňujúcich sa prejavov pravicového extrémizmu, vyhovujúcemu vládnucej oligarchii.

Litvinenko nielenže povedal, že za bombovými útokmi v Moskve, pripisovanými Čečencom, stojí Kreml' (čo je aj ďalší dôvod, prečo brať s rezervou „útok“ na Dvojčiky), nabonzoval na Putina, že v čase, keď mu údajne v FSB vstúpili lásku k vlasti, podával hlásenia na svojich spolužiakov, no spomenul aj Putinovo členstvo v poradenstve firmy, ktorá prala peniaze kolumbijskej narkomafie. Navyše, Litvinenko spolu s 5 kolegami verejne vystúpil proti FSB, ktorú podľa neho v poslednom čase obsadili ľudia nešťiatci sa ničoho. A to sa nerobí.

Teda, niežby som Litvinenkovi (vďaka jeho dobráckemu, vzťahckému imidžu) všetko veril. Vo filme sú jeho vyjadrenia často bezprostredne korigované inými, vďaka dobrému strihu tak divák ľahko získa ucelenejší obraz – ako napr. keď Litvinenko vraví, že britskej tajnej službe nemal čo ponúknuť, vzápätí jeho žena tvrdí, že on sám, napriek tomu, že v FSB sú ľudia, ktorí si želajú jeho smrť, nemá problém získať od nich za peniaze akúkoľvek informáciu. Film obsahuje aj moment poriadne čierneho humoru, keď jeden z informátorov ponúka tvorcom investigatívneho dokumentu šálku čaju potom, ako im naservíroval základné fakty o polóniu. Potešia aj kontrastné ukážky z propagandistického seriálu 17 zastavení jari. *Kauzu Litvinenko* odporúčam do pozornosti nielen milovníkom konšpiračných teórií a špiónážnych hier, ale všetkým,

ktorí sú ochotní pripustiť, že životy civilov sú iba hračkou v rukách tajných. Po filme sa akosi stále vkráda otázka, či jeho režisér Andrej Nekrasov ešte žije.

Poviedkový film *Kulicky* (2008), sústrediaci sa pre zmenu na tému manipulácie mužov ženami je, podobne ako *Karamazovovci*, produkovaný Čestmírom Kopeckým a jeho spoločnosťou První veřejnoprávní. Réžie sa prvýkrát ujala známa scenáristka Olga Dabrowská (*Samotáři*). Štyri zdanlivo nesúvisiace poviedky rôznej dĺžky spojené ústredným motívom ovládania a zneužívania majú ďaleko od feministických konštruktov a vynášajú na povrch starú známou pravdu, že každá piata žena je piraňa (Exebegeho parafráza na kampaň o týraných ženách). Úvodná niekoľkokominútová poviedka *Svatba*, výstižne zachycujúca, aké imprints môže vnímavé dieťa (v podaní Julie Dočkalovej) získať vo „vydarenom“ manželstve, je vtipným prológom k ďalším príbehom. *Maminčin andělek* prekvapuje hlbokým vhladom do tínedžerského sveta, kde sa techno mieša s alkoholom, trávou a intrigami, že by z toho dospelého rozbolela hlava. Dve rázne spolužiačky (pričom scéna s rozdávaním písomiek jasne demonštruje, kto má na koho horší vplyv) sa predhánajú v tom, ktorá z nich je väčšia mrcha. Pomyselnú súťaž vyhráva paradoxne lepšie sa učiacca Poloslovenka Angela (nie veľmi presvedčivá Tereza Nvotová), ktorá sa „pre dobro vecí“ nešťítí ani drasticky zasiahnuť do intímneho života svojej matky. Nasledujúci *Mravní imperativ* privádza na scénu najsympatickejšiu zo ženských postáv filmu, ktorá si to rozdá priamo s cirkvou svätou (za čo má u mňa významné plus) a vyjde z toho víťazne. Nová ovečka je vlastne len dobre nalíceným vlkom. Jiří Vyorálek v tejto poviedke podáva chvályhodný výkon, pobaví aj „spolčo“ ansámbľ (vrátane Ester Kočíckovej), opäť dobre odpozeraný z cirkevných komunít bežne činných aj v študentskom podhubí nudy. *Pomalu, ale slábnu* je bombastickým záverom v štýle toho najlepšieho z notoricky známej televíznej série *Bakaláři*. Starý básnik sa pod dohľadom starostlivej manželky pomaly, ale isto dostavuje na rande so síce trochu anorektickou, no o to chápavejšou milenkou. Svojej manželky (výbornej Libuše Balounovej) sa však tak ľahko nezboví. Tá ale na mužove verše, zhudobnené krčmovými kamarátmi, chvalabohu nedosiahne. Titulková pieseň *Pomalu* skupiny Čerti ve stodole s parketom „nadčasovo“ plným mladých je skvelým vyústením tohto vydareného počinu. *Kulicky* váli. TEXT MEMFER www.myspace.com/memfer